

KONINKLIJKE VERENIGING VOOR
AFVAL- EN REINIGINGSMANAGEMENT

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Ketenproject luiers

Verslag workshop 29 oktober 2015, Arnhem

Opgesteld door het kernteam

Geert Cuperus (RWS), Paula Huisman (RWS) , Maarten Goorhuis (NVRD), Sharon van der Spek (IenM)

Op 29 oktober 2015 is de derde bijeenkomst gehouden van het Ketenproject Luiers, in de vorm van een workshop: ketenprojecten kunnen immers niet zonder een actieve inbreng van alle betrokkenen. Bij deze workshop waren meer dan 50 deelnemers aanwezig. Alle ketenstappen waren vertegenwoordigd. Het doel was om samen te komen tot een wensbeeld en doelen voor de hele keten. Ook heeft het kernteam het proces van het ketenproject toegelicht en is verkend welke concrete vervolgstappen we gezamenlijk zouden kunnen zetten. Van de workshop is al eerder een sfeerimpressie rond gestuurd en voorliggend treft u het complete verslag aan. U leest kernachtig over:

1. Het verloop van het ketenproject
2. Initiatief in Amsterdam
3. Wensbeeld en doelen
4. Het vervolg

1. Het verloop van het ketenproject

Geert Cuperus van Rijkswaterstaat Leefomgeving licht namens het kernteam toe hoe het ketenproject kan verlopen en welke uitgangspunten vanuit het VANG beleid van toepassing zijn.

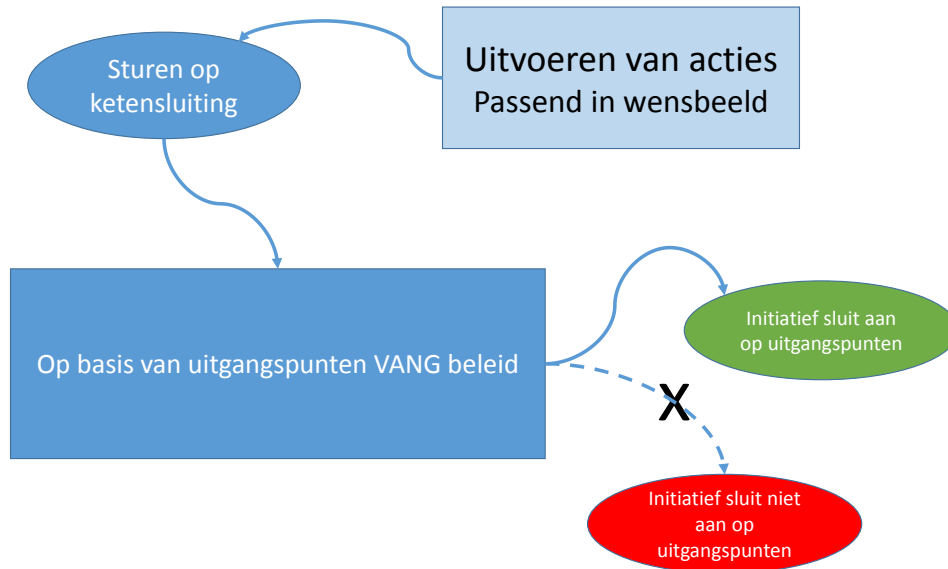
Een ketenproject is een samenwerking in de keten en heeft een open karakter. De eerste stap in een ketenproject is het uitvoeren van een ketenanalyse. Hierbij wordt de keten in beeld gebracht en worden kansen en belemmeringen vastgesteld. De ketenanalyse voor luiers is uitgevoerd en is besproken tijdens de tweede bijeenkomst. Vervolgens worden in een ketenproject het wensbeeld en concrete doelen vastgesteld. In een derde stap worden initiatieven en acties uitgevoerd die horen bij wensbeeld en doelen.

Het omvattende kader voor ketenprojecten is het VANG-beleid. Uit dit beleid zijn de volgende uitgangspunten te halen voor ketenprojecten:

Uitgangspunten:

- minder afvalproductie door slim ontwerp van producten en verpakkingen;
- meer hergebruik van grondstoffen door betere scheiding en inzameling;
- geen hogere kosten voor de burger als inwoner en belastingbetaler;
- wel consequente toepassing van profijtbeginsel en vervuilebetaalt-principe voor producenten en consumenten;
- een transitiepaden –tempo dat voor alle betrokkenen haalbaar en betaalbaar is;
- geen externe effecten en verminderen milieudruk

Acties en initiatieven in het ketenproject die passen bij deze uitgangspunten kunnen op ondersteuning vanuit het VANG programma rekenen. Dit is in onderstaand plaatje aangegeven.

Tijdens de bijeenkomst is de vraag gesteld waar de ondersteuning vanuit de overheid voor "goede" initiatieven uit bestaat. Dat is niet van tevoren aan te geven maar dat er ondersteuning mogelijk is, is zeker. Per initiatief kan bekeken worden wat er nodig is om verder te kunnen. Het kernteam zal nog nader ingaan op haar rol en bijdrage in het ketenproject.

2. Initiatief in Amsterdam

Dominique van Ratingen van Amsterdam Economy Board lichtte plannen toe om in Amsterdam de inzameling en verwerking van luiers te ontwikkelen. Vervolgens is in groepjes gediscussieerd over dit initiatief. Daar kwam het volgende uit.

Sterk	Amsterdam is de grootste gemeente en er is motivatie. Er is bereidheid in de keten en goede kans op samenwerking. De timing voor een project lijkt goed. Inzameling van luiers is al bewezen, de inputvolumes moeten dus kunnen komen. Amsterdam wil de hele keten bekijken, daarvoor is regionale samenwerking mogelijk.
Zwak	Inzameling van incontinentiemateriaal is een probleem. In het algemeen ontbreekt voor consumenten de incentive. Er zijn nog geen afnemers van recycklaat, overigens is nog onduidelijk wat daarvan de kwaliteit zal zijn. De meerwaarde van gerecyclede materialen is nog niet aangetoond. Er is nog geen recyclingtechniek aanwezig. Vraag is: wat is de meest duurzame oplossing. Er is geen informatie over kosten, wat is het ketendeficit? En wie gaat voor inzameling en recycling betalen? Er is sprake van losse initiatieven. Er is nog geen zicht op een goede technologie. Waarom zouden partijen aan het initiatief mee doen? In ieder geval is er weinig invloed op producenten.
Kans	Er is zicht op aanbod van luiers. Het onderwerp is actueel en draagt bij aan duurzaamheid. Het leidt tot minder afval en draagt bij aan de doelen van VANG. Hiermee is uitzicht op innovatie en nieuwe economie. De inzameling is flexibel uit te voeren, het afval is goed gescheiden in te zamelen. Er is een grote kans voor een grote gemeente. Koppeling van producenten en recyclers biedt kans productie en verwerking in verband te brengen.
Bedreiging	Bereidwilligheid consument en discretie bij ouderen. Vooral in Amsterdam, is een moeilijke stad. Gescheiden ophalen wordt lastig. Afzetmarkt is een pushmarkt, er zijn nog te weinig afnemers. Medicijnen en pathogenen zijn een bedreiging, ook het imago. Er is geen goede wetgeving en er zijn geen richtlijnen. Er is nog geen verwerking, de vraag is wat de kosten zullen zijn. Het potentiële volume is groot, dit is een complex probleem. De kosten voor een pilot zullen aanzienlijk zijn.

3. Wensbeeld en doelen

Door het Kernteam zijn een concept wensbeeld en doelen (zie bijlage) opgesteld waar over met de ketenpartners in gesprek is gegaan. Alle opmerkingen die zijn gemaakt zijn bijgevoegd. Over het wensbeeld lijkt redelijke overeenstemming te bestaan, daar kwamen de minste reacties op. Belangrijke aanvullingen op wensbeeld en doelen zijn:

- de functie waar een luier of incontinentiemateriaal voor is geproduceerd staat voorop;
- duurzaamheid (milieuvoordelen) moeten aangetoond kunnen worden;
- geforceerd zindelijk maken zou ook negatieve effecten kunnen hebben en is geen rol voor de overheid. In ieder geval moet dit als element van het wensbeeld worden weg gelaten;
- biobased materialen kunnen concurreren met voedsel. Daarnaast is aangegeven dat het absorberende vermogen nog onvoldoende is;
- preventie in de zorg is een kwestie van langere termijn. Het gestelde doel is te positief;
- "milieu impact aantoonbaar beter", hoe toon je dat aan?

Veel gemaakte opmerkingen richtten zich op voorwaarden voor of beperkingen van het sluiten van de keten. Er zijn ook diverse kansen benoemd, zoals recycling van kunststoffen in de wegenbouw, "waste to aromatics", en injection moulding voor meubelen.

4. Het vervolg

De volgende stap in het ketenproject bestaat uit het ontwikkelen van acties. Tijdens de workshop bleek dat er al diverse initiatieven bestaan. Het kernteam wil deze graag inzichtelijk maken, kenbaar maken en ondersteunen waar mogelijk. Door het houden van workshops kunnen initiatiefnemers in contact blijven en komen. Daardoor neemt de kans op samenwerking in de keten toe.

Het kernteam scherpt in eerste instantie het wensbeeld en de doelen op basis van de discussies aan. Deze zullen via een website omgeving beschikbaar komen zodat ketenpartners er op kunnen reageren. Een ander belangrijk onderdeel voor het vervolg is het zoeken naar ketensluiting. Het kernteam werkt de komende tijd nader uit hoe dat er uit gaat zien.

BIJLAGE 1: WENSBEELD EN DOELEN

Wensbeeld

In luiers en incontinentiemateriaal worden enkel materialen gebruikt die na gebruik goed zijn terug te winnen en die voor een nieuw gebruik, anders dan brandstof, zijn op te werken. In luiers en incontinentiemateriaal worden geen schadelijke stoffen toegepast. Het ontwerp van luiers is daartoe geschikt gemaakt. De milieupact van de productie van luiers, inzameling en recycling wordt aantoonbaar geminimaliseerd. De functie van luiers als gezondheidsproduct blijft voorop staan

Er bestaat een efficiënt inzamelsysteem voor zowel luiers als incontinentiemateriaal. De kosten voor het inzamelen en recyclen van luiers worden niet gedragen door belastingbetalers maar door de gebruiker. Gebruikers van luiers en incontinentiemateriaal zijn bereid om bij te dragen aan gescheiden inzameling. Zij zijn goed op de hoogte en doen graag mee. Gebruikers van incontinentiemateriaal worden gefaciliteerd om op gepaste wijze bij te kunnen dragen aan gescheiden inzameling. Beide groepen gebruikers zijn goed op de hoogte van de mogelijkheden. Ook zijn zij op de hoogte van de mogelijkheden voor preventie en van de diverse soorten luiers/incontinentiemateriaal en zijn daarmee in staat duurzame keuzes te maken.

Recyclingtechnieken winnen materialen uit luiers en incontinentiemateriaal met hoog rendement terug met een geringe milieudruk. Voor zover schadelijke stoffen in luiers en incontinentiemateriaal kunnen komen tijdens gebruik, zullen deze niet worden verspreid door recycling en toepassing van gerecyclede materialen. Dit leidt ertoe dat er afnemers zijn voor het recycelaat. Door luiers te recyclen ontstaat meer werkgelegenheid en ontstaan kansen voor Nederlandse bedrijven.

Tussendoelen

Thema	Doel eerste termijn	Doel langere termijn
Preventie	<ul style="list-style-type: none"> In 2018 bestaan in 25 gemeenten schema's voor het gebruik van wasbare luiers In 2018 zijn er best practices om kinderen tijdig zindelijk te maken. Deze worden door consultatiebureaus overgenomen In 2018 zijn er zorginstellingen die best practices hebben ontwikkeld om gebruik van incontinentiemateriaal uit te stellen 	<ul style="list-style-type: none"> In 2020 stimuleren alle gemeente het gebruik van wasbare luiers In 2020 zijn best practices voor tijdig zindelijk worden standaard voorschrift bij consultatiebureaus In 2020 worden er alleen bij mensen met een medische noodzaak zorginstellingen die incontinentiemateriaal gebruikt in zorginstellingen
Ecodesign	<ul style="list-style-type: none"> In 2017 is duidelijk welke (biobased) materialen bijdragen aan het sluiten van de keten In 2017 is onderzoek gestart naar het circulair maken van SAP's 	<ul style="list-style-type: none"> In 2020 is duidelijk hoe SAP'S circulaire gemaakt kunnen worden In 2020 bestaan luiers voor..% uit materialen die bijdragen aan het sluiten van de keten
Inzameling	<ul style="list-style-type: none"> In 2020 wordt in 50% van de gemeenten luiers ingezameld In 2020 is er een haalbaar systeem voor inzameling van incontinentiemateriaal aan huis 	<ul style="list-style-type: none"> In 2025 wordt in alle gemeenten luiers ingezameld Alle zorginstellingen zamelen incontinentiemateriaal in

		voor recycling in 2025 <ul style="list-style-type: none"> • Incontinentiemateriaal wordt gescheiden ingezameld ?
Recyclingtechnieken	<ul style="list-style-type: none"> • In 2020 wordt 100 kton luier/inco gerecycled • Alle kunststoffen en vezels worden terug gewonnen en weer opnieuw ingezet • Recyclers hebben programma's om de milieu impact van recyclen continue te verlagen 	<ul style="list-style-type: none"> • Recycling van alle luiers/inco • Ook SAP's worden terug gewonnen en nuttig hergebruikt • Per 5 jaar daalt de milieu impact van recycling significant
Afzet producten	<ul style="list-style-type: none"> • In 2020 worden kunststoffen na recycling weer ingezet in nieuwe toepassingen • In 2020 is er voor vezels toepassing in specifieke toepassingen als harde kaften etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • In 2025 worden kunststoffen per type weer op het hoogste niveau ingezet • In 2025 kunnen vezels overall in de papierindustrie worden toegepast

BIJLAGE 1: REACTIES OP WENSBEELD EN DOELEN

Ecodesign
<ul style="list-style-type: none"> - Producent kan bijdragen als doel helder is: technische uitgangspunten - Developing recycling technology - Zo goed mogelijk tot aan de consument: educatie, communicatie, beroep op consumenten verantwoordelijkheid - Leefbaarheid zorg verhogen - Technieken recycling inzichtelijk maken - Jonge gezinnen belonen voor afvalscheiding - Washable diapers is not a solution - Hoe weet je het milieu effect - Kan/mag het ook anders dan biobased - Beperkte doelgroep wasbare luiers - Bereidheid product te toetsen aan recycling - Duurzame productie/LCA - Fater solution to close the loop - What is driver/incentive for the user to separate diapers and deliver them to a central point? - Product quality/performance first priority for producer - Recycling mag nooit leiden tot mindere kwaliteit - Europa heeft de eenheidsmarkt. NL kan simpelweg geen ecodesign opleggen - Onderzoek naar schadelijke componenten huidige producten - Als de gebruikers moeten betalen dan moet er ook een alternatief zijn voor de luier. Je kunt niet zomaar minder luiers gebruiken - Financial burden on sufferers from incontinence who are mostly elderly and live on a small pension - Adult incontinence we clarified under Media Device Directive. Is the vision in line with it? - Does the consumer want all this? Did you ask? - Can it be done cost neutral; - Environmental benefits must be proven, e.g. through LCA study - Is recycling meest eco-efficiënte oplossing - Objective fort his project a cost neutral or improvement outcome - Mogelijkheid van meerdere systemen - Ook ziekenhuizen! - Kinderen sneller zindelijk maken is uitgebreid bestudeerd (vele publicaties). Bij het "geforceerd" zindelijk maken is een risico op incontinentie op latere leeftijd - Biobased material are biobased: compete with food production - What is the benefit of making materials biobased - Pampers reduced weight by 50% + packaging by 70% in 20 years + continue - De luier is er in eerste instantie voor de gezondheid. Biobased absorberende materialen moeten dus eerst goed absorberen. Dat is niet het geval op het ogenblik
Preventie
<ul style="list-style-type: none"> - Zo snel mogelijk zindelijk maken - Preventive: gebruik van herbruikbare wasbare luiers - Geen SAP korrels in het milieu, al dan niet via compost - Verminderen inco in zorg is langere termijn - Preventie/sneller zindelijk maken conflicteert met huidige tijd. Hoe veel tijd voor reeds drukke gezinnen - Het is nu al onomstotelijk dat wasbare luiers milieuvriendelijker zijn
Inzameling
<ul style="list-style-type: none"> - Ketendeficit opvangen door productkosten. Gebruiker betaalt - Ipv schaamte: trots voor de bijdrage aan gesloten keten. Beeldvorming - Nodig: regel goede recycling + afzet producten - Eventuele meerkosten ipv uitgaan van extra kosten - Continuïteit - Verbrandingscapaciteit - Gebruiker betaalt bij incontinentie?? Discussie, minimaal kostenneutraal - Voldoende capaciteit in 2020 als het succes is - Vergeet afzet naar papiersector! wat zijn afzetmogelijkheden alle stromen?
Recycling
<ul style="list-style-type: none"> - Hoe gaan we met schadelijke stoffen om - Innovatieve kansen voor bedrijven en exporteerbaarheid van oplossingen. NL als kennisland - "enkel" → zoveel als mogelijk - "gebruiker betaalt = maatschappij betaalt (zwakke groepen betalen teveel)

- Zijn absolute termen. (geen verspreiding, alle kunststoffen terug gewonnen). Realistisch? Is het nodig voor een veilige leefomgeving?
- Echte ketensluiting kan niet. Kwaliteitsverlies, imago etc. normen voor recycalaat zijn niet vastgesteld = knelpunt
- Eisen aan voorkant: pathogeen en medicijnen. Achterkant: afnemer specs
- Initiatief Amsterdam en regio. Luier en inco verwerkingsfabriek in westelijk havengebied. Ketenpartijen aan tafel brengen om positieve business case te realiseren. Pilot
- Waste to aromatics: pilot oprichten en zoeken partijen (producenten) voor consortium (AEB)
- Producentenverantwoordelijkheid. DE/subsidie

Afzet stoffen en vezels

- Wettelijk vastgelegde prod. Verantwoordelijkheid
- Milieu impact aantoonbaar beter → hoe meten?
- Wat is "anders dan brandstof"? Ethanol
- Nascheiding luiers + inco
- Wat is "hoogwaardiger" dan brandstof? Wat is hoogwaardig?
- Goed om brandstofroute uit te sluiten
- Kosten gebruikers: luiers en inco te behandelen als restafval bij omgekeerd inzamelen: deponering kost geld
- Geef consument die zorgt voor afzet premie
- Elke grondstof kan toegepast worden. Technisch, niet economisch
- PE en PP is OK. Cellulose is OK. SAP: chemisch recylen. Elastiek ??
- Afzetmogelijkheden ontwikkelen zonder risico's koper en verkoper.
- Isolatiemateriaal ontwikkelen
- Afzetmarkt composieten verder ontwikkelen
- Beperken heeft heden geen rol
- Ontwikkel afzetmarkt wegenbouw. Afdruipremmer nodig
- Termijnen te ambitieus
- Hoe zorgen we dat 2020 2016 wordt
- End of waste
- Playground for children. Abs composite walking paths
- Hoe kun je een business case maken
- Hoe kun je luier produceren die functioneel is
- Hoe stimuleer je afnemers tot gebruik van deze grondstoffen
- Hoe kun je de gebruikers prikkelen
- Hoe krijg je kosten/kg omlaag zonder hogere kosten burger
- Attero knowate 3 vezels terugwinnen, mogelijk kunststoffen terugwinnen, nodig: business case, kapitaal >3 jaar, stabiele markt
- Opslag op luiers en inco materiaal voor kostendekkende inzameling en recycling zal op veel weerstand stuiten
- Italy plastic → plastic industry. Injection moulding for urban furniture